

Kohtuasi C-8/24**Eelotsusetaotlus****Saabumise kuupäev:**

9. jaanuar 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Visoki kazneni sud Republike Hrvatske (kõrgem kriminaalkohus, Horvaatia Vabariik)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

4. oktoober 2023

Kaebaja:

D. d.o.o.

Vastustaja:

Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu

[...]

Visoki kazneni sud Republike Hrvatske (kõrgem kriminaalkohus, Horvaatia Vabariik), [...] vaadates läbi prokuröri ja äriühingu D. d.o.o., asukoht Z., apellatsioonkaebuseid Županijski sud u Zagrebu (maakonnakohus Zagrebis) 25. novembri 2022. aasta otsuse [...] peale, esitab Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELTL“) artikli 267 lõike 3 alusel

EELOTSUSETAOTLUSE
(anonüümseks muudetud versioon)

I Teave eelotsusetaotluse esitanud kohtu kohta:

Eelotsusetaotluse esitanud kohus: Visoki kazneni sud Republike Hrvatske (kõrgem kriminaalkohus, Horvaatia Vabariik)

[...]

II Põhikohtuasja pooled:

1. Äriühing D. d.o.o., asukoht Horvaatia Vabariik, linn Z. [...]

[...]

2. Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu (maakonnaprokuratuur Zagrebis) ehk asutus, kes on pädev taotlema Okrožno sodišče v Mariboru (Maribori regionaalne kohus, Sloveenia Vabariik; edaspidi „Maribori regionaalne kohus“) väljastatud konfiskeerimisotsuse registreerimist ja kinnitamist.

[...]

III Põhikohtuasja ese ja asjassepuutuvad faktilised asjaolud

a) Põhikohtuasja lühikokkuvõte

- 1 Visoki kazneni sud Republike Hrvatske (kõrgem kriminaalkohus, Horvaatia Vabariik) vaatab läbi prokuröri ja äriühingu D. d.o.o. apellatsioonkaebuseid Županijski sud u Zagrebu (maakonnakohus Zagrebis) otsuse peale¹, milles see kohus tunnustas Maribori regionaalse kohtu otsuses sisalduvat konfiskeerimisotsust². Konfiskeerimisotsus puudutab L.Z. d.d. aktsiaid, mille suhtes kehtib ajutine meede tulu konfiskeerimise tagamiseks.
- 2 Nimelt esitas Maribori regionaalne kohus Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebule (maakonnaprokuratuur Zagrebis) konfiskeerimistunnistuse (edaspidi „tunnistus“), mis on nimetatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määruses (EL) 2018/1805, mis käsitleb arestimis- ja konfiskeerimisotsuste vastastikust tunnustamist (edaspidi „määrus“), samuti esimeses astmes tehtud ja konfiskeerimisotsust sisaldava kohtuotsuse sissejuhatava osa, resolutsiooni ja põhjenduse fragmendi tõlke ning teises astmes tehtud kohtuotsuse, millega jäeti rahuldamata esimese astme kohtuotsuse peale esitatud apellatsioonkaebus ja tänu millele konfiskeerimisotsus jõustus, sissejuhatava osa ja resolutsiooni tõlke³. Seoses sellega tegi Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu (maakonnaprokuratuur Zagrebis) Županijski sud u Zagrebule (maakonnakohus Zagrebis) ettepaneku konfiskeerimisotsust tunnustada ja täita.

¹ Županijski sud u Zagrebu (maakonnakohus Zagrebis) 25. oktoobri 2022. aasta otsus [...].

² Maribori regionaalse kohtu 27. mai 2020. aasta otsus [...], mille Sloveenia Vabariigi apellatsioonikohus jättis oma 24. novembri 2021. aasta otsusega [...] kehtima.

³ Horvaatia Vabariik on kooskõlas määruse artikli 14 lõikega 2 teatanud, et kui neile edastatakse konfiskeerimistunnistus konfiskeerimisotsuse tunnustamiseks ja täitmiseks, peab taotlev asutus edastama koos konfiskeerimistunnistusega ka konfiskeerimisotsuse originaali või selle kinnitatud ära kirja.

- 3 Apellatsioonimenetluses tekkis eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlus, kas vara, mida konfiskeerimisotsus puudutab, on hõlmatud määruse kohaldamisalaga vastavalt määruse artikli 2 lõikele 3, ja sellest tulenevalt kahtlus seoses puudutatud isiku õigustega Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“) ette nähtud põhiõiguste austamise kontekstis, mille mitteaustamine võib erandjuhtudel olla aluseks määruse artikli 19 lõike 1 punktis h nimetatud konfiskeerimisotsuse tunnustamisest ja täitmisest keeldumisele, mida edaspidi põhjendatakse täpsemalt.

b) Põhikohtuasja faktiliste asjaolude kokkuvõte

Konfiskeerimistunnistuses sisalduv teave:

- 4 Tunnistusest ilmneb, et Maribori regionaalne kohus andis välja konfiskeerimisotsuse⁴, milles määras konfiskeerimisele äriühingu D. d.o.o., asukoht Z., vara ehk L.Z. d.d. aktsiad, täpsemalt 31 669 aktsiat, mis olid krediteeritud halduri H.V. d.d. kontole, ja 25 250 aktsiat, mis olid krediteeritud halduri P.B. d.d. kontole (ehk kokku 56 919 L.Z. d.d. aktsiat).
- 5 Tunnistuses määratles Maribori regionaalne kohus L.Z. d.d. aktsiad määruse artikli 2 punkti 3 alapunkti a kohaselt ettevõtlustuluna [...], mis kuulub kuriteoga seotud menetluse tulemusena konfiskeerimisele [...] lõpliku süüdimõistva otsuse puudumise korral vastavalt määruse artikli 2 punkti 3 alapunktile d.
- 6 Maribori regionaalne kohus kinnitas tunnistuse F osas, et tegi konfiskeerimisotsuse seoses kuriteoga, millega tekitati võlausaldajatele kahju⁵ ja rahapesukuriteoga⁶, seejuures teise kuriteo märkis kohus määruse artikli 3 [lõike] 1 loendisse (kriminaaltulu rahapesu).

6.1. Maribori regionaalne kohus kinnitab, et tõendamismenetlus näitas, et olemas on kõik sellise kuriteo tunnused, millega tekitatakse võlausaldajatele kahju, sest 2013. aasta juulis tegid J.T. maksejõuetu äriühingu I.J.S. d.d. formaalse juhataja D.R.-i juhiste kohaselt, T.V. äriühingu V.K. d.o.o. juhatajana ja D.K. äriühingu M. d.o.o. juhatajana õigustoiminguid, mille eesmärk oli äriühingu I.J.S. d.d. võlausaldajate petmine ja kahjustamine. Käesoleva menetluse kontekstis on oluline, et Maribori regionaalne kohus tegi kindlaks, et sel viisil omandas äriühing V.K. d.o.o. äriühingu I.J.S. nõuded ja 56 919 L.Z.-i aktsiat, mis olid ühe nõude tagatiseks ja mis kuni rekapitalizeerimiseni 2018. aastal moodustasid 53,57% osalusest, ilma tegeliku tasumiseta, st ainult sõlmitud lepingute kohase tasumise kohustuse ülevõtmisel. Sel viisil tekitati märkimisväärset kahju äriühingu I.J.S. võlausaldajatele ehk äriühingutele Z.E.H. ja Z.D.H. d.d.

⁴ Maribori regionaalse kohtu 27. mai 2020. aasta otsus [...], jõustunud 22. detsembril 2021.

⁵ Võlausaldajatele kahju tekitamise kuritegu karistusseadustiku (KZ-1) artikli 227 lõike 2 kohaselt.

⁶ Rahapesukuritegu karistusseadustiku (KZ-1) artikli 245 lõike 3 kohaselt koostoimes lõikega 1.

6.2. Maribori regionaalne kohus märgib, et seejärel võõrandati L.Z. d.d. aktsiad edasi, et varjata nende päritolu. Näiteks 2013. aasta juulis sõlmisid J.T. äriühingu J.S. juhatajana D.R.-i juhiste kohaselt ja D.R. äriühingu D. d.o.o. juhatajana lepingu, mille kohaselt äriühing I.J.S. müüs äriühingule D. d.o.o. nõude äriühingu V.K. vastu. Samal päeval sõlmisid D.R. äriühingu D. d.o.o. juhatajana ja T.V. äriühingu V.K. juhatajana aktsiate müügi lepingu, mille kohaselt äriühing V.K. müüs 56 919 L.Z. d.d. aktsiat äriühingule D. d.o.o., mis täitis oma müügihinna tasumise kohustuse nii, et võttis üle V.K. võla äriühingu I.J.S ees.

6.3. Maribori regionaalne kohus märkis, et kõnealused L.Z.-i aktsiad olid tagatud ajutise meetmega, aga seda lühikese ajavahemiku jooksul (16. septembrist kuni 20. oktoobrini 2014), mil aktsiad ei olnud tagatud, ehk 13. juunil 2014 kanti need üle usalduskontodele, mis muudavad tegelike kasusaajate tuvastamise võimatuks.

6.4. Maribori regionaalne kohus kinnitab, et kõik seotud isikud, välja arvatud J.T., kes oli fiktiivne juhataja, olid teadlikud oma tegudest ja nende ebaseaduslikkusest, tahtsid seda ning et need kuriteod on tõendatud nii objektiivselt kui ka subjektiivselt.

6.5. Maribori regionaalne kohus märgib ka, et tulu konfiskeerimise otsus tehti prokuröri põhjendatud taotluse alusel, mille prokurör esitas oma lõppsõnas pärast ulatusliku tõendamismenetluse läbiviimist.

7 Maribori regionaalne kohus kinnitab tunnistuse osas H, et äriühingu D. d.o.o. esindaja Z.Z. viibis ka isiklikult kohtuistungil.

7.1. Maribori regionaalne kohus selgitab lisaks, et kuulus Z.Z.-i põhikohtuistungil üle ja hoiatas teda kriminaalmenetluse seadustiku (Zakon o kazenskem postupku) artikli 500 kohaselt, et ta annab tunnistusi teise kasusaaja – äriühingu D. d.o.o. – tulu võimaliku konfiskeerimise kontekstis ning et seoses tulu kindlakstegemisega on tal õigus esitada tõendeid ja kolleegiumi esimehe nõusolekul esitada küsimusi, samuti teavitati teda tulu ehk 56 919 L.Z.-i aktsia võimalikust konfiskeerimisest.

7.2. Maribori regionaalne kohus märgib, et Z.Z. väitis, et oli esialgselt tagatisest teadlik ja peab esialgset tagatist põhjendamatuks ning seetõttu oli ta juba esitanud oma advokaadi vahendusel Županijski sud u Zagrebule (maakonnakohus Zagrebis) kaebuse, aga tulemuseta. Z.Z. kinnitas ka, et aktsiate konfiskeerimise korral esitab ta apellatsioonkaebuse.

7.3. Lisaks kinnitab Maribori regionaalne kohus, et edastas 27. mai 2020. aasta kohtuotsuse fragmendi, mis sisaldas konfiskeerimisotsust (sissejuhatav osa, resolutsioon ja põhjenduse fragment, mis puudutab tulu konfiskeerimist ja edasikaebamist), koos tõlkega äriühingule D. d.o.o., kes sai otsuse kätte 13. oktoobril 2020, aga ei esitanud selle peale apellatsioonkaebust.

7.4. Maribori regionaalne kohus otsus jõustus 22. detsembril 2021, pärast seda, kui apellatsioonikohus jättis selle oma otsuses kehtima. Apellatsioonikohtu otsus

tehti äriühingule D. d.o.o. teatavaks 12. jaanuaril 2022. Tunnistus väljastati 17. veebruaril 2022.

Maribori regionaalse kohtu otsuse avaldatud fragmentides sisalduv teave

- 8 Maribori regionaalse kohtu otsusest ilmneb, et selle kohtu kolleegium viis läbi kriminaalmenetluse süüdistatavate Lj. P., F.J.-i, M.V.S.-i ja S.Z.-i suhtes Specializirano državno tožilstvo Republike Slovenije (Sloveenia Vabariigi eriprokuratuuri) 29. mai 2017. aasta süüdistusakti alusel, mida täiendati 23. oktoobril 2017 ja muudeti 21. aprillil 2020, ametiseisundi või võimu kuritarvitamise kuriteos karistusseadustiku (Kazenski zakonik) artikli 244 lõike 2 kohaselt koostoimes lõikega 1 ja artikliga 25.
- 9 Maribori regionaalne kohus tegi pärast põhiistungit, mis toimus 22. mail 2020 nimetatud süüdistatavate, nende kaitsjate ja prokuröri osalusel, 27. mail 2020 otsuse, millega mõistis süüdistatavad süüdistuses õigeks.
 - 9.1. Nii mõisteti süüdistatavad kohtuotsuse resolutsiooni kohaselt õigeks süüdistuses, et nad kasutasid ajavahemikul 11. juulist kuni 25. juulini 2007 kaasosalistena oma äritegevuse raames oma ametikohta ja volitusi ära äriühingule I.J.S. d.d. märkimisväärse tulu saamiseks.
 - 9.1.1. Süüdistuse kohaselt sõlmis äriühing Z.D.H., mida esindas juhatuse esimees F.J., pangaga laenulepingu. Selle laenu tagatiseks pantis äriühing Z.E.H., mida esindas juhatuse esimees S.Z., äriühingute H., C.C. ja B. aktsiad, seejärel kandis äriühing B. vahendid üle äriühingule Z.D.H., mis vahepeal – esindatuna juhatuse liikme Lj. P. poolt – sõlmis samale summale laenulepingu äriühinguga Z.E.H., äriühing Z.E.H. aga, mida esindas M.V.S., sõlmis laenulepingu umbes samale summale äriühinguga I.J.S., mida esindas formaalne juhataja D.Š. Selle viimase laenu tagas äriühing I.J.S., kuigi liigse hilinemisega, kahe *in blanco* vekslit ja vekslideklaratsiooniga. Nii tekitasid süüdistatavad oma tegevusega varalist kahju äriühingule Z.E.H., mis jäi ilma panditud väärtpaberitest ja hoolimata panditud väärtpaberite müügist jäi võlgu pangale kui laenuandjale. Samas tekitasid süüdistatavad äriühingule I.J.S. d.d. märkimisväärset tulu.
 - 9.2. Maribori regionaalse kohtu kohtuotsus sisaldas ka otsust, et kriminaalmenetluse seadustiku (Zakon o kazenskem postopku) artikli 498a lõike 1 punkti 1 kohaselt konfiskeeritakse äriühingult D. d.o.o., asukoht Z., kokku 56 919 L.Z. d.d. aktsiat R.S.-i [Sloveenia Vabariik] kasuks, seejuures tehakse otsus konfiskeerimise täitmise kohta täitvas riigis.
- 10 Selle kohtuotsuse põhjenduses on märgitud, et aktsiate konfiskeerimise otsus põhineb tõendamismenetluse tulemustel, millest ilmneb, et J.T. maksejõuetu äriühingu I.J.S. d.d. formaalse juhatajana D.R.-i juhiste kohaselt, T.V. äriühingu V.K. d.o.o. juhatajana ja D.K. äriühingu M. d.o.o. juhatajana panid 2013. aastal toime võlausaldajate kahjustamise kuriteo, see tähendab rahapesukuriteo (mida on kirjeldatud eespool, käesoleva otsuse punktis 6 ja selle alapunktides).

10.1. Maribori regionaalse kohtu kolleegium kuulas 27. jaanuaril 2020 üle äriühingu D. d.o.o. esindaja Z.Z.-i, teda hoiatati ning ta andis käesoleva eelotsusetaotluse punktides 7.1 ja 7.2 kirjeldatud ütlused.

10.2. Lisaks ilmneb kohtuotsusest, et Maribori regionaalne kohus viis 22. mail 2020 läbi avaliku põhiistungi prokuröri, nelja süüdistatava ja nende kaitsjate osalusel ning et oma lõpukõnes taotles prokurör tulu konfiskeerimist äriühingu D. d.o.o. suhtes.

10.3. Lisaks on kohtuotsuse põhjenduses märgitud, et võlausaldajate kahjustamise kuritegu oli kohtueelse menetluse esemeks (mille raames otsiti läbi maja ja määrati esialgne tagatis tulu konfiskeerimiseks), nii et kohtutoimikud [...] puudutavad ka seda kuritegu, ent see kuritegu ei olnud hiljem süüdistuse esemeks.

10.4. Kohtuotsuse põhjendusest ilmneb ka, et J.T. suri vahepeal ja D.R. kuulati käesolevas kohtuasjas üle tunnistajana.

10.5. Lisaks on kohtuotsuse põhjenduses märgitud, et aktsiate konfiskeerimise otsus tehti menetluses, milles tehti õigeksmõistev otsus, mitte aga erimenetluses, mille viis läbi mittekohtulik kolleegium pärast kohtuotsuse jõustumist, ehk see ei olnud äriühingule D. kui alusetu tulu saajale ebasoodne. See tuleneb asjaolust, et kohtuotsuses on ette nähtud õigus edasi kaevata, apellatsioonkaebuse esitamise tähtaeg on pikem kui menetluse puhul, apellatsioonkaebuse vaatab läbi see sama kohtuinstants, mittekohtulik kolleegiumil ja eeluurimiskohtunikul puudus võimalus koguda ja analüüsida rohkem tõendeid kui asja arutaval kolleegiumil.

- 11 Eelotsusetaotluse esitanud kohtule esitati ka apellatsioonikohtu otsuse sissejuhatav osa ja resolutsioon, millest ilmneb, et selle kohtu kolleegium jättis prokuröri apellatsioonkaebuse rahuldamata ja jättis kehtima esimese astme kohtu ehk Maribori regionaalse kohtu otsuse istungil, mis toimus 24. novembril 2021 kõigi süüdistatavate ja nende kaitsjate ning apellatsiooniprokuratuuri prokuröri osalusel.

Poolte argumendid:

a) Kaebuse esitanud poole – äriühingu D. d.o.o. – väited:

- 12 Äriühing D. d.o.o. väidab esitatud apellatsioonkaebuses, et Maribori regionaalne kohus väitis ekslikult, et ühingu vastutav isik (Z.Z.) osales isiklikult kohtumenetluses, mis lõpetati jõustunud süüdimõistva kohtuotsusega (tunnistuse H osa).

12.1. Äriühing rõhutab, et äriühingu D. vastutav isik osales kohtumenetluses tunnistajana.

12.2. Ta rõhutab ka, et kohtuistung, millel osales Z., ei lõppenud konfiskeerimisotsuse tegemisega, sest prokurör esitas tulu konfiskeerimise taotluse alles hiljem, oma lõppsõnas.

12.3. Äriühing rõhutab, et esialgse tagatise andmise menetlus, milles äriühing D. esitas kaebuse Županijski sud u Zagrebule (maakonnakohus Zagrebis), on eraldiseisev ja sõltumatu kohtumenetlusest, milles Maribori regionaalne kohus tegi õigeksmõistva otsuse ja konfiskeerimisotsuse.

- 13 Äriühing seab kahtluse alla küsimuse, kas menetlus, milles tehti konfiskeerimisotsus, on menetlus, mille alusel saab määruse kohaselt tunnustada ja täita konfiskeerimisotsust, ning väidab, et hartas ette nähtud õigusi ja vabadusi on selgelt rikutud.

13.1. Äriühing rõhutab, et kriminaalmenetluse esemeks oli süüdistus ametikoha ja volituste kuritarvitamises, mis pandi toime 2007. aastal, konfiskeerimisotsus põhineb aga kohtuotsuse põhjendustes sisalduvatel faktilistel asjaoludel, mis puudutavad teiste isikute poolt muul ajal toime pandud kuritegusid. Need isikud ei osalenud menetluses. Selles kontekstis viitab äriühing 25. mai 2022. aasta ettepanekule võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv vara tagastamise ja konfiskeerimise kohta (COM(2022)0245), mille kohaselt vara konfiskeerimist kolmandatelt isikutelt ilma süüdimõistva kohtuotsuseta võetakse arvesse juhul, kui kriminaalmenetlus on algatatud, kuid seda ei ole võimalik jätkata kahtlustatava või süüdistatava haiguse, menetlusest kõrvalehoidmise, surma, kahtlustatavale või süüdistatavale antud puutumatusse või amnestia tõttu või süüdistuse esitamise tähtaja möödumise tõttu, mitte aga õigeksmõistva otsuse korral.

13.2. Äriühing väidab, et tal puudus tõhus võimalus menetluses osaleda, sest äriühingu vastutav isik kutsuti kohtuistungile tunnistajana; sest ta ei saanud Maribori regionaalne kohus otsuse horvaadikeelset tõlget tervikuna, vaid ainult selle fragmendid, millega rikuti tema õigust keelele ja selle tulemusena õigust kaitsele, õigust kohtusse pöörduda ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile. Äriühing vaidlustab kohtuotsuse fragmentide kättesaamise viisil, nagu see on esitatud 13. oktoobri 2020. aasta tunnistuses, ja teeb ettepaneku teha käekirjaekspertiis, väites, et sai kohtuotsuse kätte alles enda nõudmisel veebruaris 2022 ehk pärast tunnistuse väljaandmist.

b) Prokuröri seisukoht:

- 14 Prokurör kinnitab, et käesoleva menetluse olemus taandub asjaolule, et süüdistatavad mõisteti õigeks selles, et nad kuritarvitasid oma ametikohta ja volitusi, võimaldades saada alusetult tulu L.Z.-i aktsiate omandamiselt, seejärel aga kanti kõik aktsiad üle äriühingule D., mille kohta on tehtud konfiskeerimisotsus.

14.1. Prokurör leiab, et menetluses ei rikutud äriühingu D. suhtes menetlusnorme, sest vastutavat isikut teavitati õigusest esitada tõendeid ja esitada küsimusi, võimalikust aktsiate konfiskeerimisest, samuti ei esitanud ta apellatsioonkaebust otsuse peale, mis talle fragmentidena avaldati. Konfiskeerimismenetluse enda kohta kinnitab prokurör, et konfiskeerimine toimus kooskõlas Sloveenia

karistusseadustikuga (Zakon o kaznenom postupku), määruse põhjenduse 13 kohaselt aga ei ole samasuguse õigusliku lahenduse puudumine Horvaatia Vabariigis oluline otsuse tegemisel määruse alusel konfiskeerimisotsuse tunnustamise ja täitmise kohta.

14.2. Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu (maakonnaprokuratuur Zagrebis) apellatsioonkaebuse väited ise puudutavad konfiskeerimisotsuse täitmise viisi ega ole käesoleva eelotsusetaotluse kontekstis olulised.

IV Kohtuasjas kohaldatavad liikmesriigi õigusnormid:

15 Käesolevas kohtuasjas on vahetult kohaldatav ELTL artikli 288 lõige 2.

a) *Horvaatia Vabariigi õigus*

16 Edasikaebamismenetluses kriminaalmenetluse seadustiku (Zakon o kaznenom postupku) (*Narodne novine* nr 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 – Ustavni sud (konstitutsioonikohus) resolutsioon, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19 ja 80/22) artikli 480 lõike 1 kohaselt:

„Teise astme kohus võib kolleegiumi istungil või pärast kohtuistungit apellatsioonkaebuse tagasi lükata põhjendusega, et kaebus esitati pärast tähtaja möödumist või ei ole vastuvõetav, või jätta apellatsioonkaebuse alusetuna rahuldamata ja jätta kehtima esimese astme kohtuotsuse, või tühistada selle otsuse ja suunata kohtuasja esimese astme kohtusse uuesti läbivaatamiseks ja uue kohtuotsuse tegemiseks või muuta esimese astme kohtuotsust.“

b) *Sloveenia Vabariigi õigus*

17 Sloveenia Vabariigi kriminaalmenetluse seadustiku (Zakon o kazenskem postupku) artikkel 498

„(I) Lisaks juhtumitele, kus kriminaalmenetlus lõpeb kahtlustatava süü kinnitamisega, konfiskeeritakse karistusseadustiku (Kazenski zakonik) artiklis 245 nimetatud ebaseaduslikku päritolu raha või vara ning karistusseadustiku (Kazenski zakonik) artiklites 151, 157, 241, 242, 261, 262, 263 ja 264 nimetatud ebaseaduslikult üleantud või altkäemaksuks antud raha või vara ka järgmistel juhtudel:

(1) kui on tõendatud karistusseadustiku (Kazenski zakoniku) artiklis 245 ette nähtud kuriteotunnused, mis viitavad sellele, et kõnealuses artiklis nimetatud raha või vara on kuritegelikku päritolu [...]

(3) Kolleegium teeb selles asjas erimääruse (artikli 25 lõige 6) prokuröri põhjendatud taotluse alusel; enne seda peab eeluurimiskohtunik kolleegiumi taotlusel koguma teavet ja uurima kõiki asjaolusid, mis on olulised raha või vara

ebaseadusliku päritolu või altkäemaksu õigusvastase andmise või võtmise tõendamiseks.

(4) Eelmises lõikes nimetatud määruse kinnitatud ärakiri avaldatakse konfiskeeritava raha või vara või altkäemaksu omanikule, kui tema isik on teada. [...]

(5) Konfiskeeritava raha või vara või altkäemaksu omanikul on õigus esitada käesoleva artikli lõikes 2 nimetatud määruse peale kaebus, kui ta leiab, et konfiskeerimiseks puudub õiguslik alus.“

V. Euroopa Liidu õigusnormid, mille tõlgendamist taotletakse:

18 *Põhiõiguste harta*

Artikkel 47. Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele

„Igaühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile.

Igaühel on õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus seaduse alusel moodustatud kohtus. Igaühel peab olema võimalus saada nõu ja kaitset ning olla esindatud. [...]“

19 *Määrus*

Artikkel 1. Reguleerimisese

„1. Käesoleva määrusega kehtestatakse õigusnormid, mille alusel liikmesriik tunnustab ja täidab oma territooriumil arestimis- ja konfiskeerimisotsuseid, mille mõni teine liikmesriik on kriminaalasjades läbiviidavate menetluste raames teinud.

2. Käesolev määrus ei muuda kohustust austada ELi lepingu artiklis 6 sätestatud põhiõigusi ja õiguspõhimõtteid.“

Artikkel 2. Mõisted

[...]

„3) „vara“ – igasugune vara, kehaline või mittekehaline ese, kinnis- või vallasvara, ning sellise vara omandiõigust või muid selle varaga seotud õigusi tõendavad õiguslikud dokumendid või aktid, mis taotleva asutuse arvates

a) on kuriteoga saadud tulu või sellise tulu väärtusele kas täielikult või osaliselt vastav tulu;

[...]

d) kuulub kuriteoga seotud menetluse tulemusena konfiskeerimisele selliste taotleva riigi õiguse muude sätete kohaselt, mis puudutavad konfiskeerimispädevust, sealhulgas konfiskeerimist lõpliku süüdimõistva otsuse puudumise korral;“

Artikkel 19. Konfiskeerimisotsuste tunnustamata ja täitmata jätmise alused

„1. Täitev asutus võib otsustada jätta konfiskeerimisotsused tunnustamata ja täitmata üksnes juhul, kui:

[...]

h) erandjuhtudel on konkreetsete ja objektiivsete tõendite põhjal põhjendatult alust arvata, et tulenevalt asja konkreetsetest asjaoludest rikuks konfiskeerimisotsuse täitmine ilmselt asjakohast ELi põhiõiguste hartas sätestatud põhiõigust, eelkõige õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, õigust õiglasele kohtulikule arutamisele või õigust kaitsele.“

Artikkel 33. Täitva riigi õiguskaitsevahendid arestimis- või konfiskeerimisotsuse tunnustamise ja täitmise vastu

„1. Puudutatud isikutel on õigus kasutada täitva riigi tõhusaid õiguskaitsevahendeid [...] artikli 18 kohaste konfiskeerimisotsuste tunnustamise ja täitmise otsuse vastu. [...]

2. Arestimis- või konfiskeerimisotsuse tegemise sisulisi põhjuseid ei saa täitva riigi kohtus vaidlustada. [...]“

20 *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiiv 2014/42/EL kuriteovahendite ja kriminaaltulu arestimise ja konfiskeerimise kohta Euroopa Liidus (edaspidi „direktiiv 2014/42/EL“)*

Artikkel 8. Kaitsemeetmed

[...]

„7. Ilma et see piiraks direktiivi 2012/13/EL ja direktiivi 2013/48/EL kohaldamist, on isikul, kelle vara konfiskeerimisotsus mõjutab, õigus kasutada advokaati kogu konfiskeerimismenetluse vältel tulu ja kuriteovahendite kindlaks tegemisel, et tema õigused oleksid kaitstud. Asjaomast isikut tuleb sellest õigusest teavitada. [...]“

VI Eelotsusetaotluse esitamise põhjendus:

21 Visoki kazneni sud Republike Hrvatske (kõrgem kriminaalkohus, Horvaatia Vabariik) vaatab läbi apellatsioonkaebust esimese astme kohtu ehk Županijski sud

u Zagrebu (maakonnakohus Zagrebis) otsuse peale, millega tunnustati Maribori regionaalse kohtu konfiskeerimisotsust. Seaduse kohaselt ei ole ette nähtud tavapärasest õiguskaitsevahendit Visoki kazneni sud Republike Hrvatske (kõrgem kriminaalkohus, Horvaatia Vabariik) otsuste edasikaebamiseks, seega ELTL artikli 267 lõike 3 tähenduses on Visoki kazneni sud Republike Hrvatske (kõrgem kriminaalkohus, Horvaatia Vabariik) määrusega seotud kahtluste korral kohustatud esitama Euroopa Liidu Kohtule eelotsusetaotluse (Euroopa Kohtu 6. oktoobri 2021. aasta otsus Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi, C-561/19).

- 22 Eelkõige tuleb rõhutada, et Horvaatia Vabariik nõuab lisaks tunnistusele ka konfiskeerimisotsuse originaali (määruse artikli 14 lõige 2); käesoleval juhul on need Maribori regionaalse kohtu ja apellatsioonikohtu otsused. Need kohtuotsused esitati eelotsusetaotluse esitanud kohtule (samuti äriühingule D. d.o.o., millest tuleb juttu hiljem) ainult fragmentidena, mida Maribori regionaalne kohus pidas käesoleva menetluse kontekstis oluliseks, mis tähendab, et esitati Maribori regionaalse kohtu otsuse sissejuhatav osa ja resolutsioon (leheküljed 1–4), põhjenduse fragment (leheküljed 63–71) ja selgitus õiguskaitsevahendi kohta (leheküljed 71–72) ning apellatsioonikohtu otsuse sissejuhatav osa ja resolutsioon.

22.1. Sellisel viisil avaldatud dokumentide alusel võib järeldada, et Maribori regionaalne kohus viis nelja süüdistatava suhtes läbi menetluse,⁷ mis puudutas 2007. aastal toime pandud ametikoha ja volituste kuritarvitamist. Kohtuotsuse resolutsioonis sisalduv kuriteo (milles süüdistatavad õigeks mõisteti) asjaolude kirjeldus ei sisalda ainsatki viidet L.Z.-i hagile, kohtuotsuse seda osa puuduvat põhjendust aga ei avaldatud. Veelgi enam, neli süüdistatavat osalesid selles kriminaalmenetluses, mille käigus neile tutvustati süüdistusi ja neil oli võimalus need kaitsja abiga vaidlustada, ning lõpuks mõisteti nad süüdistuses õigeks. Õigeksmõistvat kohtuotsust põhjendades viitas Maribori regionaalne kohus muu hulgas sündmustele, mis toimusid pärast 2007. aastat, täpsemalt aastal 2013, ja milles ei osalenud mitte neli süüdistatavat, vaid teised isikud⁸. See põhjendus on konfiskeerimisotsuse tegemise aluseks.

- 23 Seega põhineb konfiskeerimisotsus käesolevas kohtuasjas õigeksmõistval kohtuotsusel.

23.1. Siit kerkib esimesena küsimus, kas mõiste „kuriteoga seotud menetlus, mis võib tuua kaasa vara konfiskeerimise ka lõpliku süüdimõistva otsuse puudumise korral“ määruse artikli 2 lõike 3 tähenduses hõlmab ka õigeksmõistva kohtuotsusega lõpetatud menetlust.

- 24 Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, tekib Visoki kazneni sud Republike Hrvatskel (kõrgem kriminaalkohus, Horvaatia Vabariik) järgmine kahtlus.

⁷ Süüdistatavad: [...].

⁸ Muud isikud: [...].

25 Nimelt on käesolevas kohtuasjas tehtud õigeksmõistev otsus, mis sisaldab konfiskeerimisotsust, mis põhineb põhjenduses sisalduvatel järeldustel teiste toimepanijate, mitte aga süüdistatavate kohta. Tegemist on seega kriminaalasjaga, mitte taotlusega tsiviilõiguse valdkonnas, millega oli tegu Euroopa Kohtu otsuse (19. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *Agro in 2001*, C-234/18, EU:C:2020:221) aluseks olnud põhikohtuasjas.

25.1. Horvaatia kriminaalmenetluse seadustiku (*Zakon o kaznenom postupku*) kohaselt tuleb tulu konfiskeerimine mängu süüdimõistva kohtuotsuse puhul või kohtuotsuse puhul, mis kinnitab, et kahtlustatav on toime pannud süüteo, mille kohta on esitatud süüdistus varalises vaidluses. Selline menetlus toimub aga volitatud prokuröri taotlusel ning kohtuotsuse resolutsioon sisaldab selle süüteo tunnuseid, tänu millele tulu saadi, samuti võivad isikud, keda vara konfiskeerimine puudutab, osaleda menetluses ja vaidlustada kõiki selle elemente, mis puudutavad nii süütegu ennast kui ka asjaolusid, millest sõltub tulu konfiskeerimine, samuti on neil õigus esindajale.

25.2. Sellest olenemata pidas eelotsusetaotluse esitanud kohus silmas ka määruse vastuvõtmise eesmärke konfiskeerimisotsuste vastastikuse tunnustamise ja täitmise hõlbustamise kontekstis, eelkõige määruse põhjendust 13, milles on märgitud, et puuduvad takistused ka selliste konfiskeerimisotsuste tunnustamiseks, mis täitva riigi õigussüsteemis puuduvad.

25.3. Visoki kazneni sud Republike Hrvatske (kõrgem kriminaalkohus, Horvaatia Vabariik) pidas silmas ka direktiivi 2014/42/EL, mis püüab minimaalseid põhimõtteid kehtestades ühtlustada liikmesriikide konfiskeerimist puudutavaid süsteeme ning seega suurendada vastastikust usaldust ja tõhustada piiriülest koostööd. Seega toimub tulu konfiskeerimine direktiivi alusel, mis hõlmab ka rahapesu, kuriteo eest lõpliku süüdimõistva kohtuotsuse korral (artikli 4 lõige 1) või erimenetluses juhul, kui konfiskeerimise võimatus tuleneb kahtlustatava või süüdistatava haigusest või menetlusest kõrvalehoidumisest (artikli 4 lõige 2). Samas on arusaadav, et direktiiv reguleerib minimaalseid põhimõtteid ja et liikmesriigid võivad oma individuaalsetes õigusnormides ette näha ka direktiivis määratletust laiemad raamid.

25.4. Käesolevas kohtuasjas ilmneb kohtuotsuse põhjendusest nimelt, et üks isikutest, kes Maribori regionaalse kohtu otsuse põhjenduse kohaselt osales võlausaldajate kahjustamise kuriteo toimepanemises, J.T., suri vahepeal, kuid Maribori regionaalne kohus isegi ei tuvastanud, et see isik oleks kuriteo toimepanija. Selline teave puudub aga ülejäänud isikute (T.V. ja D.K.) kohta, D.R. kuulati kohtuotsuse põhjenduse kohaselt kohtuasjas üle tunnistajana. Lisaks kinnitab Maribori regionaalne kohus oma otsuses selgelt, et võlausaldajate kahjustamise kuriteo suhtes toimus kohtueelne menetlus (ei täpsusta aga, milliste süüdistatavate vastu), mis aga ei lõppenud seda tegu puudutavate süüdistuste esitamisega.

25.5. Seoses sellega tuleb rõhutada, et Maribori regionaalne kohtu otsuse resolutsioon ei sisalda teavet toimepanijate ega kuriteo kohta, mille alusel see kohus konfiskeerimisotsuse tegi.

25.5.1. Selles kontekstis pidas eelotsusetaotluse esitanud kohus silmas ka Euroopa Kohtu 12. oktoobri 2023. aasta otsust *Inter-Consulting*, C-726/21, EU:C:2023:764, mis avaldati käesoleva eelotsusetaotluse koostamise ajal; see puudutab küll teisi liidu õiguse allikaid, aga Euroopa Kohus juhib selles tähelepanu, et oluline ei ole mitte ainult kohtuotsuse resolutsioon, vaid ka selle põhjenduses nimetatud faktilised asjaolud, mille suhtes viidi läbi kohtueelne menetlus, nagu ka kogu muu oluline teave.

25.5.2. Viidatud kohtuasi puudutas aga *ne bis in idem*'i põhimõtte kohaldamist, mis on seotud liikmesriikide usaldusega üksteise kriminaalkohtusüsteemide vastu ja mille kohaselt liikmesriigid nõustuvad teistes liikmesriikides kehtiva kriminaalõiguse kohaldamisega, isegi kui nende enda riigisisese õiguse kohaldamine tooks kaasa teistsuguse lahenduse. Seda kõike selleks, et vältida vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevas valdkonnas olukorda, kus isikud, kelle kohtuprotsess lõppes jõustunud kohtuotsusega, antakse samade tegude eest uuesti kohtusse. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus sellest aru saab, viis ühe riigi asutustele (prokuratuurile) teadaolevate faktide kogum jõustunud kohtuotsuseni, millel seega põhineb *ne bis in idem*-keeld.

25.5.3. Siiski, erinevalt viidatud kohtuasjast on käesolevas kohtuasjas probleemiks asjaolu, et puudub süüdistus ehk taotlus nende kuritegude tunnuste ja toimepanijate tegelikuks tuvastamiseks, millele kohus tugines konfiskeerimisotsuse tegemisel, mis omakorda loogiliselt mõjutab asja uurimise ulatust ja selle ulatuse prognoositavust menetlusosaliste jaoks, seda enam, et formaalne avaldus aktsiate konfiskeerimiseks esitati alles lõppsõnas.

25.6. Eeltoodut arvesse võttes, eeldusel et vastus esimesele küsimusele on jaatav, tekib järgmisena küsimus, kas mõiste „kuriteoga seotud menetlus, mis võib tuua kaasa vara konfiskeerimise ka lõpliku süüdimõistva otsuse puudumise korral“ määruse artikli 2 lõike 3 tähenduses hõlmab ka menetlust, mis on lõpetatud õigeksmõistva kohtuotsusega, mis sisaldab konfiskeerimisotsust vara suhtes, mis kujutab endast alusetut tulu, mis on saadud teisest kuriteost, mitte kuriteost, mille kohta tehti õigeksmõistev otsus ja mille toimepanemises ei osalenud mitte süüdistatavad, vaid isikud, kellele ei ole süüdistusakti esitatud.

- 26 Kui vastus sellele küsimusele on samuti jaatav, on eelotsusetaotluse esitanud kohtul küsimusi ka hartas sätestatud õiguste austamise kohta menetluses, milles tehti konfiskeerimisotsus, mis tekitab kahtluse apellatsioonkaebuse esitanud poole ehk äriühingu D. jaoks.

26.1. Seoses sellega tuleb märkida, et Visoki kazneni sud Republike Hrvatske (kõrgem kriminaalkohus, Horvaatia Vabariik) lähtub vastastikuse tunnustamise põhimõtte tähtsusest õiguskoostöö nurgakivina ja seoses sellega määruse artikli 33

lõikest 2, mille kohaselt ei saa konfiskeerimisotsuse tegemise sisulisi aluseid täitva riigi kohtusse edasi kaevata.

26.2. Samas peab eelotsusetaotluse esitanud kohus silmas ka direktiivist 2014/42/EL tulenevaid tagatise vastavalt Euroopa Kohtu tõlgendusele, mis on esitatud otsuses liidetud kohtuasjades C-845/19 ja C-863/19 (21. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus Okrazhna prokuratura – Varna, C-845/19 ja C-863/19, EU:C:2021:864).

26.3. Seda kõike rõhutati vastastikuse tunnustamise põhimõtte tähendusega seotud kahtluse kontekstis, sest määruse artikli 19 kohaselt on konfiskeerimisotsuse tunnustamata jätmine hartast tulenevate õiguste rikkumise tõttu võimalik ainult erandlikes olukordades.

27 Maribori regionaalne kohus märgib otsuse põhjenduses nimelt, et „mitu aastat hiljem toimunud sündmused ei saa viia süüdimõistmiseni“, et jätkata tegelemist sündmustega, mille puhul leidub tõendeid võlausaldajate kahjustamise ja rahapesukuritegude kohta, milles aga osalevad teised isikud.

27.1. Lisaks ilmneb sellest, et võlausaldajate kahjustamise kuritegu oli hõlmatud kohtueelse menetlusega, mis aga ei viinud süüdistusakti esitamiseni.

27.2. Käesolevas kohtuasjas osales äriühingu D. vastutav isik alusetu tulu kasusaajana ühel kohtuistungil, kuigi apellatsioonkaebuse esindaja ehk äriühing D. väidab, et Z. kuulati üle tunnistajana, mida on veel vaja kontrollida, teda teavitati aga kindlasti nii võimalikust aktsiate konfiskeerimisest kui ka tõendite esitamise ja menetluse käigus küsimuste esitamise võimalusest. Sellest ilmneb, et Z.-i ei teavitatud õigusest kaitsjale kogu konfiskeerimismenetluse jooksul seoses hüvitiste määramisega direktiivi 2014/42/EL artikli 8 kohaselt (vrd Euroopa Kohtu otsus kohtuasjades C-845/19 ja C-863/19).

27.3. Lisaks ei olnud kohtuistungil osalemise päeval ehk 27. jaanuaril 2020 konfiskeerimistaotlust veel esitatud, sest prokurör esitas selle taotluse alles oma lõppsõnas mais 2020, mida kinnitab ka tunnistus. Seetõttu viis kohus istungi läbi 2017. aastal esitatud süüdistusakti alusel ning menetluse käigus kuulati tunnistajana üle ka D.R. (äriühingu D. juhataja kuni 2. juulini 2018).

27.4. Ülaltoodust ilmneb, et äriühingu D. osalemine menetluses, mis eeldab menetluse eseme ja sellega kaasnevate tagajärgede tundmist, põhineb asjaolul, et aktsiad olid hõlmatud esialgse tagatisega kohtuasjas nelja süüdistatava vastu (kes mõisteti süüdistustes õigeks), asjaolul, et äriühing esitas advokaadi vahendusel kaebuse Županijski sud u Zagrebu (maakonnakohus Zagrebis) otsuse peale, milles tehti arestimisotsus (esialgse õiguskaitsevahendina kohtuasjas nelja süüdistatava vastu), asjaolul, et menetluses nelja süüdistatava vastu selgitas kohus äriühingu esindajale võimalikku aktsiate konfiskeerimist ja võimalust esitada küsimusi ja tõendeid, misjärel prokurör esitas ametlikult konfiskeerimistaotluse.

27.5. Lisaks sellele ilmneb kohtuasja toimikutest, et äriühingule D. kui isikule, keda konfiskeerimisotsus puudutab, ehk alusetu tulu kasusaajale avaldati ainult Maribori regionaalse kohtu otsuse fragment, kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul on kogu kohtuotsus oluline dokument (vrd Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. oktoobri 2010. aasta direktiivi 2010/64/EL õiguse kohta suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses artikli 3 lõige 2 kahtlustatavate ja süüdistatavate õiguste kontekstis), sest õiglase kohtuliku arutamise põhimõte nõuab kogu kohtuotsuse avaldamist.

27.6. Lõpuks tuleb rõhutada, et Maribori regionaalne kohus väidab, et avaldas otsuse (väljavõtted) äriühingule D., kes ei esitanud selle otsuse peale apellatsioonkaebust. Äriühing D. aga väidab, et ei saanud seda kohtuotsust, ning teeb ettepaneku koguda tõendeid (kättetoimetamise kinnitus ja käekirjaekspertiis), mis tõstatab küsimuse taotleva asutuse kontrollimise ja temaga konsulteerimise ulatuse kohta vastastikuse tunnustamise põhimõtte olulisuse kontekstis ja määruse artikli 33 alusel, milles on ette nähtud, et arestimis- või konfiskeerimisotsuse tegemise sisulisi põhjuseid ei saa täitva riigi kohtus vaidlustada.

28 Seoses ülaltooduga kaalutleb Visoki kazneni sud Republike Hrvatske (kõrgem kriminaalkohus, Horvaatia Vabariik), kas määrusega, määruse artikli 1 lõikega 2 ja harta artikliga 47 on vastuolus sellise konfiskeerimisotsuse tunnustamine, mis on tehtud kriminaalmenetluses, milles isik, keda konfiskeerimisotsus määruse artikli 2 lõike 10 kohaselt puudutab:

- ei olnud kutsutud osalema kriminaalmenetluse kõigis etappides;
- ei olnud teavitatud õigusest advokaadile kogu menetluse käigus;
- ei saanud konfiskeerimisotsust sisaldava kohtuotsuse kogu teksti talle arusaadavas keeles, vaid ainult väljavõtted sellest kohtuotsusest, ega esitanud nii avaldatud kohtuotsuse peale apellatsioonkaebust.

VII Eelotsuse küsimused:

I Kas mõiste „kuriteoga seotud menetlus, mis võib tuua kaasa vara konfiskeerimise ka lõpliku süüdimõistva otsuse puudumise korral“ määruse artikli 2 lõike 3 tähenduses hõlmab ka õigeksmõistva kohtuotsusega lõpetatud menetlust?

II Kas mõiste „kuriteoga seotud menetlus, mis võib tuua kaasa vara konfiskeerimise ka lõpliku süüdimõistva otsuse puudumise korral“ määruse artikli 2 lõike 3 tähenduses hõlmab ka menetlust, mis on lõpetatud õigeksmõistva kohtuotsusega, mis sisaldab konfiskeerimisotsust vara suhtes, mis kujutab endast alusetut tulu, mis on saadud teisest kuriteost, mitte kuriteost, mille kohta tehti õigeksmõistev otsus ja mille toimepanemises ei osalenud mitte süüdistatavad, vaid isikud, kellele ei ole süüdistusakti esitatud?

III Kas määrusega, määruse artikli 1 lõikega 2 ja põhiõiguste harta artikliga 47 on vastuolus sellise konfiskeerimisotsuse tunnustamine, mis on tehtud kriminaalmenetluses, milles isik, keda konfiskeerimisotsus määruse artikli 2 lõike 10 kohaselt puudutab:

- ei olnud kutsutud osalema kriminaalmenetluse kõigis etappides;
- ei olnud teavitatud õigusest advokaadile kogu menetluse käigus;
- ei saanud konfiskeerimisotsust sisaldava kohtuotsuse kogu teksti talle arusaadavas keeles, vaid ainult väljavõtte sellest kohtuotsusest, ega esitanud nii avaldatud kohtuotsuse peale apellatsioonkaebust.

Zagreb, 4. oktoober 2023

[...]